

Гринчак В.М., професор кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук,
доцент

ЩОДО СУТНОСТІ ТА ЗМІСТУ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОФІЛАКТИКИ

Попередження злочинів - це найгуманніший засіб підтримки правопорядку, гарантування безпеки охоронюваних правом цінностей. Здійснення його, поряд із захистом суспільства від злочинних посягань, застережує також схильних до антисуспільної поведінки громадян від подальшого морального падіння, не даючи їм стати на злочинний шлях, і тим самим оберігає їх від кримінального покарання. Попередження злочинів є найефективнішим засобом протидії злочинності, оскільки кримінально-правові заходи мають обмежений характер.

Також, доцільно погодитись з думкою професора О.М. Джужи, який вважає, що під профілактикою злочинів слід розуміти особливий вид соціального управління, який покликаний забезпечити безпеку правоохоронних цінностей і полягає в розробці та здійсненні спеціальних заходів щодо виявлення та усунення детермінант злочинності, а також справлянні запобіжного впливу на осіб, схильних до протиправної поведінки.

О.М. Джужа під профілактикою, злочинів також розуміє систему заходів і методів, спрямованих на виявлення і усунення причин, що породжують злочини, та умов, які їм сприяють, а також на недопущення (запобігання або припинення) вчинення

злочинів конкретними особами, поведінка яких свідчить про таку можливість, та разом з тим їх перевиховання [1, С. 140].

Істотним для теорії і практики протидії злочинності є визначення специфіки дій суб'єктів профілактики і відповідно масштабів здійснюваних ними запобіжних заходів та аналіз конкретної спрямованості цих заходів.

Однією важливою ознакою профілактики злочинів, про яку необхідно зазначити є та, що їй властиві елементи цілісної системи, і як будь-яка система, вона має інформаційне забезпечення, головним джерелом якої є правові норми, що регулюють порядок організації та проведення заходів в межах запобіжної діяльності.

Враховуючи думку вітчизняних науковців є підстави зазначити, що, оперативно-розшукова профілактика є однією з організаційно-правових форм оперативно-розшукової діяльності, складовою (елементом) загальної системи профілактичних заходів, які здійснюються всіма державними органами, в тому числі - правоохоронними, громадськими організаціями щодо попередження правопорушень [2, С. 115].

Тому, протидія злочинності, відповідно до сучасних вимоги потребує поліпшення діяльності органів внутрішніх справ і, зокрема, їх оперативних служб пов'язані не лише з підвищенням ролі міліції у розкритті злочинів, але з огляду на складність оперативної обстановки, пріоритетними мають бути оперативно-розшукові заходи запобіжного характеру, здійснення ними загальних та індивідуальних оперативно-профілактичних заходів злочинів на стадіях підготовки та замаху на вчинення злочинів.

З цих позицій головним призначенням оперативно-розшукової профілактики є здійснення комплексних оперативно-розшукових профілактичних заходів, спрямованих на: виявлення, усунення або нейтралізацію конкретних обставин і умов, що обумовлюють правопорушення та сприяють їх вчиненню; організацію і безпосереднє здійснення індивідуальних оперативно-розшукових профілактичних заходів стосовно осіб, від яких через їх антигромадську поведінку можна очікувати вчинення злочинів; організацію і безпосереднє проведення заходів, які забезпечують недопущення вчинення злочинів, що

плануються та готуються; участь оперативних підрозділів у загальних профілактичних заходах, що є складовою системи ідеологічної та виховної роботи, яку спільно з громадськістю проводять державні органи.

Аналізуючи викладене, доцільно зазначити, що оперативно-розшукова профілактика з використанням оперативно-розшукових можливостей призвана вирішувати такі завдання: - виявлення, в тому числі оперативно-розшуковим шляхом, й аналіз явищ, процесів, обставин, які породжують злочини та сприяють їх вчиненню; - вивчення чинників, що призводять до формування особи з анти суспільними спрямуваннями і реалізації злочинних намірів та їх нейтралізацію оперативно-розшуковими заходами; - встановлення оперативним шляхом кола осіб, від яких можна очікувати вчинення злочинів, та цілеспрямований виховний оперативно-профілактичний вплив на них;- проведення оперативно-розшукових заходів спрямованих на усунення або нейтралізацію криміногенних факторів на рівні індивідуальної злочинної поведінки; - проведення превентивних оперативно-профілактичних заходів на стадіях підготовки та замаху на вчинення злочину, недопущення настання злочинних наслідків.

Визначені завдання оперативно-розшукової профілактичної діяльності конкретизуються залежно від рівнів, видів, форм і методів. Тому, підсумкова ефективність оперативно-розшукової профілактики залежить від того, як виконуються конкретизовані завдання, що перед нею поставлені.

Із сутності оперативно-розшукової профілактики злочинів випливає, що вся профілактична оперативно-розшукова діяльність складається з двох послідовних етапів. Перший - виявлення та вивчення причин, що породжують злочини, і умов, які сприяють їх вчиненню, а також формують особу злочинця. Другий - проведення оперативно-розшукових заходів по усуненню або нейтралізації виявлених таких причин та умов. На першому етапі не досягається безпосереднього результату, але це не може бути приводом до того, щоб розцінити його як другорядний. Тому недооцінювати перший етап профілактичної діяльності для досягнення кінцевої мети було б вкрай неприпустимим.

Тому є підстави дійти до висновку, що оперативно-розшукова профілактика, являється певним напрямком діяльності оперативних підрозділів, має свої цілі, завдання функції, напрямки, систему, рівні здійснення. Також, важливо погодитись з визначенням, що оперативно-розшукова профілактика має самостійну форму прояву, яка передбачає діяльність оперативно розшукових підрозділів спрямовану на виявлення, усунення або нейтралізацію причин та умов вчинення злочинів, виявлення осіб, які схильні до протиправних порушень та превентивний вплив на них, запобігання злочинів, що готуються та припинення таких, що розпочалися, з використанням спеціальних сил, засобів та методів оперативно-розшукової діяльності.

Список використаних джерел

1. Джужа О.М., Моїсєєв Є.М., Василевич В.В. Кримінологія. Спец. курс лекцій зі схемами. Навчальний посібник / Джужа О.М., Моїсєєв Є.М., Василевич В.В.// - К.: Атіка, 2001. - 368 с.
2. Козаченко И.П. Оперативно-розыскная профилактика (Правовые и организационно-тактические вопросы) / Козаченко И.П. // - К.: НИ и РИО Киев. высш. шк. МВД СССР, 1991. - 136 с.